

UNIVERSITY OF COPENHAGEN

Sophokles på dansk

P.G. Fibigers oversættelser af Philoktet, Ødipus og Antigone

Bloch, David

Published in:

Aigis: nordisk tidsskrift for klassiske studier

Publication date:

2017

Document version

Også kaldet Forlagets PDF

Document license:

[Ikke-specificeret](#)

Citation for published version (APA):

Bloch, D. (2017). Sophokles på dansk: P.G. Fibigers oversættelser af Philoktet, Ødipus og Antigone. *Aigis: nordisk tidsskrift for klassiske studier*, 17/2, 1-31.

Sophokles på dansk: P.G. Fibigers oversættelser af *Philoktet*, *Ødipus og Antigone*¹

af David Bloch

Denne artikel er en kortfattet beskrivelse af nogle principper og procedurer hos den mig bekendt første danske udgiver af oversættelser af græsk drama, P.G. Fibiger, i begyndelsen af 1800-tallet. Beskrivelsen bygger næsten udelukkende på dennes bemærkninger om oversættelserne i for- og efterord, på andre oversætters forord² og på en samtidig anonym beskrivelse af Fibigers oversættelse af *Philoktet*.³ Mere omfattende arbejde med danske oversættelser af antikke tekster vil følge i andre arbejder. I nærværende artikel belyser jeg således blot en særdeles vigtig periode og den vigtigste oversætter i oprindelsen af den danske oversættelsestradition i begyndelsen af 1800-tallet.

Danske oversættelser af de græske tragedie- og komediedigtere går langt tilbage. Imidlertid havde de oprindeligt tilsyneladende ingen virkning i det offentlige rum og var givetvis beregnet til undervisningssituationer — et fænomen, som beskrives i flere senere forord til græsk tragedier og komedier.⁴ Forelæseren havde gerne udarbejdet en oversættelse, normalt på prosa, som de studerende kunne kopiere under forelæsningerne. Denne praksis, der går helt tilbage til undervisningssituationen i middelalderen, frembragte således oversættelser, men kun til en begrænset skare, og oversættelserne selv var ikke færdiggjorte.⁵

-
1. Jeg skylder Carlsbergfondet stor tak for at finansiere det forskningsprojekt, der er grundlaget for denne artikel. Derudover takker jeg Kristoffer Maribo og *Aigis'* tre læsere (Thomas Heine Nielsen, Adam Schwartz og Rasmus Sevelsted) for kritik og kommentarer.
 2. Jeg har med assistance fra Kristoffer Maribo samlet alle for- og efterord til danske oversættelser af græsk drama (1814-2017) i en registrant.
 3. Alle disse er indsatte som Appendices 1-4 nedenfor.
 4. F.eks. Rahbek (1823) 89-91 (om A.W. Schlegels undervisning); Vibe (1856) V-XII; Vibe (1869) V-XIV; V. Voss i Vibe (1883) 3; Gertz (1913) III-IV; Andersen (1934) 207.
 5. Se herom teksterne i forrige note.

I 1814 udkom imidlertid den første fuldstændige oversættelse af Sophokles' *Philoktet*. Oversætteren var P.G. Fibiger, og i de følgende to år udgav han *Ødipus* (1815) og *Antigone* (1816). Hans arbejde fik stor betydning for senere oversættelser af græsk drama.

Den første, *Philoktet*-oversættelsen, er ellers umiddelbart en beskeden sag: en kort indledning om den mytologiske baggrund (ss. III-IV), selve oversættelsen (ss. 1-84), forklarende noter til tekstens indhold (ss. 85-92) og et rettelsesblad (s. 93). Men allerede i udgivelsesåret fremhævede en anonym anmelder i et tidsskrift, *Athene, et Maanedsskrift*,⁶ at der med Fibigers arbejde var tale om en ægte nyhed på dansk:

Vel er det ikke dette Tidsskrifts Plan at meddele udførlige Kritiker over vor Litteraturs samtlige Frembringelser; men passende synes det, at gjøre opmærksom paa saadanne Skrifter, som enten i Konst eller Videnskab ere af nogen Vigtighed, i det de forsøge noget Nyt, eller udvide og forskiønne det af andre begyndte Værk. Dog gjør Rummets Indskrænkning, ved et blandet og mangfoldigt Indhold, det nødvendigt, at *her* mere anmeldes og hentydes, end undersøges og bevises.

Fra denne Synspunkt maa disse Bemærkninger over Hr. Fibigers Oversættelse af Sophokles's *Philoktet* betragtes.⁷

Dette uddybes lidt længere inde i anmeldelsen:

Voss aabnede Oversættelseskunsten en ny Bane ved sin Oversættelse af de homeriske Sange. Først senere begyndte man i Tydskland at anvende de samme Grundsætninger ogsaa paa Oversættelser af de dramatiske Forfattere. Den samme Orden fandt ogsaa Sted hos os, og var uden Tvivl en Følge dels af den større Vanskelighed, som foranlediges ved de dramatiske Versearters Mangfoldighed, dels af det Mørke, som endnu til denne Dag hviler over en stor Deel af det græske Drama's Metrik. Det maa rimeligviis heraf forklares, at de Faa, som i vor Litteratur have meddeelt Forsøg af græske Tragikere, enten ganske have tilsidesat den metriske Form, eller dog, saavidt mig er bekjendt, have benyttet sig af den moderne femfodede Jambe. — Hr. Fibiger er altsaa hos os den første Overs., som i denne Green af den klassiske Litteratur ikke blot i vilkaarlig Form meddeler Indholdet, men tillige har forsøgt at bevare Formens Eiendommelighed. I det mindste er han den første, som, med dette Maal for Øie, meddeler Oversættelse af et heelt græsk Drama.⁸

6. Se Appendix 4 nedenfor.

7. Anonym (1814) 568-69.

8. Anonym (1814) 570.

Den store nyhed er således, at Fibiger stiltiende benytter de originale versemål i sin danske oversættelse. Lettest er dette at vurdere for taleversenes vedkommende, men princippet gælder også for korlyrikken.⁹ Anmelderens bemærkning om oversættelser, der “have tilsidesat den metriske Form”, henviser til de nævnte skoleoversættelser. Hvad angår brugen af den “moderne femfodede Jambe” (dvs. blankvers), kender jeg kun ét eksempel på tidlige oversættelser af græsk drama skrevet med delvis brug af denne form, men der eksisterer formentlig andre hæfter med sådanne oversættelser.¹⁰ Om blankvers kan under alle omstændigheder siges, at de med Shakespeares autoritet, som blev større og større, var ved at erstatte alexandrineren i de germanske lande, og at blankverset ved dets fleksibilitet er mere medgørligt end det jambiske trimeter.¹¹ Der kan ikke være tvivl om, at en metrisk oversættelse af talevers i græske tragedier og komedier er lettest at lave med blankvers.

Vanskeligheden ved Fibigers nye tilgang sætter sig spor i hans værk. Modviljen imod alexandrineren blev mere og mere tydelig: dels skrev man ikke længere på dette versemål, dels talte en så stor autoritet som Oehlenschläger imod det.¹² Imidlertid synes Fibiger alligvel ofte at gå i fælden — hvilket egentlig kun er naturligt, når man tager i betragtning, at dette er første forsøg, og at metriske principper for antikke

-
9. Se herom Anonym (1814) 576-77: “Chorsangene ere unegteligen baade for Fortolkeren og Oversætteren den vanskeligste Deel af det græske Drama. De store Vanskeligheder, som her endnu staae tilbage at rydde af Veien, fordre i mere end een Henseende baade Varlighed og Overværelse. Vistnok er det et fortientstligt Foretagende, naar en talentfuld Oversætter med et strengere Formaal for Øie søger i sit Sprog nøiagtigen at giengive Originalens Former efter den Text, som er lagt til Grund, eller af Oversætteren selv efter afvigende Grundsætninger er modificeret. Denne vanskelige Opgave, som vi ogsaa hos os ønske prøvet, har den tydske Oversætter Solger søgt at løse med beundringsværdig Troskab, dog unegteligen med nogen Haardhed, [577]som neppe vil kunne undgaaes ved de første Forsøg af denne Art. Vi ville derfor ikke strengt gaae i Rette med vor Oversætter, som uden Hensyn til den konstige Strophebygning, rimeligviis ved at afkaste denne Tvang har villet bevare en naturlig Skønhed, hvilken han i modsat Tilfælde følte sig nødsaget til meer eller mindre at opgive.”
 10. Krag (1820) i sin oversættelse af Aristophanes’ *Frøerne*. Oehlenschlägers *Aladdin* (1805) og *Hakon Jarl hin Rige* (1807) var banebrydende for blankverset, så også dette metrum var en nyskabelse på dansk.
 11. Blankversets grundform er fem særdeles fleksible jambiske fødder, uden rim, flere variationsmuligheder i trykstavelser, med fri cæsur og med mulighed for både mandlig og kvindelig udgang; i sidstnævnte tilfælde med en ekstra stavelse. Alexandrineren i den germanske version består af seks jambiske fødder, typisk med rim, tvungen cæsur efter sjette stavelse og med mulighed for både mandlig og kvindelig udgang; i sidstnævnte tilfælde med en ekstra stavelse.
 12. Oehlenschläger (1807) XV-XVII, XXIX-XXX; Oehlenschläger (1980[1808]) 75-79; Se også Anonym (1814) 574.

versemål endnu var dårligt belyst.¹³ Ifølge Arnholtz havde både digtere og teoretikere sågar til tider sammenblandet det jambiske trimeter med alexandrineren,¹⁴ og et hurtigt blik på en af de mest sprogbevidste Sophokles-oversættere fra det 20. århundrede, Eva Sprogøe, viser, at en sammenblanding af alexandrineren og det jambiske trimeter stadigvæk er hyppig — dog uden rim.¹⁵

Danske alexandrinere er faste og — hævdede samtiden — monotone, med deres rim og klippefaste cæsur efter sjette stavelse. Fibiger bruger ikke rim, men ganske ofte lægger han det, som synes at være hovedcæsuren, netop efter sjette stavelse. Hermed opnår man ikke trimetrets effekt, hvilket Fibiger senere i sin oversætter-karriere eksplicit anerkender.¹⁶ Den anonyme anmelder giver følgende eksempler:¹⁷

- Ad giennemporte Væg ÷ ham sender hulde Søvn. (v. 19)
- Nu Hulen tom jeg seer, ÷ af Mennesker forladt. (v. 31)
- Hans hele Hæren er; ÷ hvo nedrig Daad begaaer, // Ved læremesters Ord ÷ nok han til Nidding blev, // Nu har jeg sagt dig Alt. ÷ Men hvo Atriderne // Afskyer, han bliver mig ÷ og Guder lige kiær. (vv. 388-91)
- Hvor mindst jeg Skibets Folk ÷ til Plage vorde kan. (v. 484)
- Mit Hierte ei er slet, ÷ jeg stedse mindes skal. (v. 556)
- At dette maatte skee, ÷ og Skiebnen bød endog, // At Trojas store Stad ÷ i denne Sommer alt. (vv. 1339-40)

13. Se citatet fra den anonyme anmeldelse ovenfor.

14. Arnholtz (1966/1972, bd. II) 219-20.

15. Sprogøe (1983); Sprogøe (1988); Sprogøe (1991). Sprogøe (1983) 7 understreger dog selv sit frie forhold til trimetret. Arnholtz (1966/1972, bd. II) 226-27, note 12, har samme pointe om Garff & Hjortsø (1954), "hvis sprogligt gode vers skæmmes af alt for mange alexandrinercæsurer".

16. Fibiger (1821-22) XXV-XXVI: "Denne Cæsur [dvs. efter første stavelse i tredje fod] er noget af det væsentligste, som adskiller Trimetret fra Alexandrineren, hvis skarpe Afsnit efter tredje Jambe det ikke kjender, eller dog kun yderst sjelden modtager. Meget ofte følger paa denne Hovedcæsur et mindre Afsnit efter fjerde Jambe."

17. Anonym (1814) 573-74. Jeg har indsat cæsur-markeringer (÷) her og i den resterende del af artiklen. I reglementerede jambiske trimetre har jeg markeret snit efter første stavelse i både tredje og fjerde fod, når begge forefindes. Det betyder naturligvis ikke, at begge kan betragtes som hovedcæsur; i flere tilfælde kan der ikke engang have været en egentlig pause. I alexandrinsk-lydende vers har jeg ikke markeret andet snit end det efter sjette stavelse følgende, medmindre det er relevant for beskrivelsen. Arnholtz (1966/1972, bd. II) 224-25 udpeger cæsurer efter sætningsopbygning, hvilket i praksis vil sige efter tegnsætning, hvorfor cæsuren ifølge ham veksler voldsomt. Denne form for analyse forekommer mig stærkt uhensigtsmæssig og ødelæggende for opfattelsen af trimetrets natur, der bygger på det faktum, at cæsuren oftest falder efter første stavelse i enten tredje eller fjerde fod. Med Arnholtz' opfattelse bliver verset mere lig blankverset, idet stavelsesantallet er eneste større forskel.

- O Du mit Øies Kreds, ÷ som skued al min Nød, // Hvorledes kunde du ÷ udholde mig at see. (vv. 1354-55)

Eftersom Fibiger faktisk ikke har beskrevet, hvad han gør, kan han næppe siges at bryde sine egne principper, og strengt taget kunne han fremhæve, at han ofte lægger et snit efter første stavelse i tredje fod. Imidlertid er det vel i alle de nævnte vers unaturligt at kalde snittet efter første stavelse i tredje fod hovedcæsuren, og rytmen er allerede fra starten af tragedien problematisk:

See havomflydte ÷ Lemnos ÷ her, see her den Kyst
 hvor Dødelig ei ÷ baned ÷ Sti, ei reiste Huus,
 Her, Neoptolemos, ÷ Du hvem den største Helt
 iblandt Hellener, ÷ hvem Achilleus Livet gav, —
 her var det, jeg tilforn ÷ udsatte Poias Søn,
 hin Melier; thi ÷ saa ÷ lød til mig Drotters Bud.¹⁸

Af disse seks vers er 1-2 klare, gode trimetre. Vers 4 er ligeledes fint med cæsuren efter første stavelse i tredje fod — hvis man vel at mærke er forsigtig med oplæsningen, så pausen eller den rytmiske variation ikke falder efter “hvem”.¹⁹ Vers 3 og 5-6 er til gengæld uden klar hovedcæsur før midten af verset, hvilket er stærkt uheldigt, ikke mindst fordi dette er indledningen og metrum således etableres her.²⁰ Den nævnte type vers svækker således oversættelsens nyhedsværdi, eftersom de i for høj grad nærmer sig det alexandrinske metrum, som Fibiger og samtiden som ovenfor nævnt forkaster.

Formentlig tilskyndet af anmeldelsen i *Athene* — eftersom han selv nævner den²¹ — formulerer Fibiger året efter en række principper i sin oversættelse af *Ødipus*.²² Her fremgår det nu eksplicit, at princippet er at følge det græske versemål. Dette gælder for både korlyrikken og det jambiske trimeter, men eftersom det var sidstnævnte, der spillede den største rolle i anmeldelsen, får det også den mest eksplicitte behandling. Prin-

18. Soph., *Ph.* vv. 1-6.

19. *Contra* Arnholtz (1966/1972, bd. II) 228, som hævder, at cæsurer i jambiske trimetre “er *rytmiske*, anfægter ikke metret selv, fordrer ingen egentlige pauser, men optræder som frie indsnit, betinget af den sproglige versfyldning”. Dette er kun delvist rigtigt, og undergraver desuden for mig at se Arnholtz’ egne cæsur-markeringer i passager fra Oehlenschlägers *Baldur hin Gode* og *Yrsa*, som i høj grad synes at være baseret på tegnsætning og derved pauser (se note 17 ovenfor).

20. Det er dog rimeligt at nævne, at Fibiger faktisk også har lange passager med gode trimetre.

21. Fibiger (1815) V-VI (se Appendix 1 nedenfor).

22. Se Appendix 1 nedenfor.

cipperne for korsangene beskrives dog også,²³ og oversættelsen igennem gives metriske analyser og skemaer for de lyriske passager.

Fibigers direkte svar på kritikken af trimetret lyder:

I Midten af tredie Jambe falder Hovedcæsuren, som dog ofte forsømmes. Meget sædvanlig er og et Afsnit mellem fjerde og femte Fod. Men overhovedet modtager dette Vers mangfoldige rythmiske Afvexlinger, hvis Forklaring her vilde blive for vidtløftig.²⁴

Dette er ikke overbevisende. På dansk er hovedcæsur efter første stavelse i fjerde jambe ganske vist også hyppig, og det er sandt, at et jambisk trimeter tillader mange variationer. Men det vigtigste træk, der adskiller det klart fra alexandrineren, er nu engang, at cæsuren *ikke* må ligge midt i verset (efter sjette stavelse). Nærmest alle andre steder er mulige, hvis man tager Oehlenschläger som autoritet, hvilket Fibiger utvivlsomt gør.²⁵ Vigtigt er det imidlertid, at anmelderens ord alligevel har haft en virkning — i hvert fald ud fra stikprøver at dømme.²⁶ Man kan f.eks. tage Ødipus' første replik, der lyder:

O Børn! O I, hin ÷ gamle ÷ Kadmos's unge Æt!
til disse Sæder ÷ hvorfor ÷ hen dog strømmed I,
med Olijegreen i bønlig ÷ Haand udrustede?
Og overalt Røgoffer ÷ tændt i Staden er,
og overalt Pæaner ÷ lyde kun og Suk!
Af Andres Budskab ÷ vilde ÷ dette nu, o Børn!
jeg ikke høre; ÷ derfor ÷ kommen er jeg selv,
hvem hæderkjendte ÷ Oidipus man kaldet har.
Men du, o Olding! ÷ siig; thi ÷ dig tilkommer det,

23. Fibiger (1815) IV-V siger (ukontroversielt) om lyrikken: "I de lyriske Dele af dette Stykke har jeg ligeledes søgt, paa det strængeste at binde mig til det græske Stavelsemaal. Men Ingen vil fordre at enhver lang eller kort Stavelse i Græskan ogsaa skulde være det i Dansken, naar Metrum ikke udtrykkeligen kræver saadant. I alle Versarter gives Friheder, som Oversætteren ligesaavel kan betjene sig af som hans Original. Undertiden bliver dette endog nødvendigt, f. Ex. i dochmiske Linier, hvor Grækeren opløser adskillige Længder til en heel Række af korte Stavelser. Her maa Oversætteren sammentrække til Grundrythmussen saa mange af disse Opløsninger, som hans Sprogs Natur fordrer. Verseslaget bliver altsaa i Grunden det samme."

24. Fibiger (1815) III.

25. Oehlenschläger (1980[1808]) 75-76. I Fibiger (1821-22, bd. 1) XII gør han det eksplicit.

26. Jeg har ikke gennemgået alle trimetrene i tragedien grundigt, men generelt er det rimeligt at sige, at versifikationen er sikrere end i *Philoktet*-oversættelsen.

for alle disse at tale: † hvi saa sidde I?
hvad frygte eller † ønske † I? thi gjerne vil
i Alt jeg Eder † hjælpe: † følesløs jeg var,
hvis ikke over † saadan † Kreds jeg ynkedes.²⁷

Kvaliteten kan diskuteres; selv finder jeg versene udmærkede med varierende cæsur og opløsning. Men klart er det i hvert fald, at trimetret er anderledes sikkert end i *Philoktet*.

Det er i den forbindelse også interessant, at Fibiger tydeligvis er friere i sin brug af det jambiske trimeter: Det er ikke længere stift og overdrevent regelmæssigt. I stedet udnytter han nu hyppigere nogle af de opløsningsmuligheder og lader sågar tydeligt første stavelse i 1., 3. og 5. fod i metrum være anceps, som det græske trimeter tillader.²⁸ Når han frygter, at verset kan fejltolkes, indsætter han så længdestreger over stavelserne. Dette gjorde han kun meget sjældent i trimetrene i *Philoktet*, hvor han dog havde indført denne teknik i korsangene. Man behøver blot kaste et hurtigt blik på *Ødipus*-oversættelsen for at se, at dette nu er et hyppigt greb også i de jambiske trimetre. Her gives blot nogle få eksempler på hans variationer:

dū paā Torvet, og ved † Pallas's † Tvillingtempel, og²⁹
Mēd ēt lidet Følge † drog han? † eller havde han³⁰
jēj mēd disse Gaver † hen vil † tye i Ydmyghed,³¹

I disse vers markerer Fibiger, at de første to stavelser er korte for at undgå, at vi indleder det med en trochæisk rytme (da det ikke er naturligt at læse stavelserne med en jambisk rytme), og desuden — og vigtigt — ikke placerer cæsuren forkert. Hermed indledes verset med en anapæst, hvilket generelt sker, når en kort stavelse markeres ved et længdetegn, men dette er anderledes acceptabelt end en trochæ. Det var en anerkendt og en nemt forståelig sag, at jamber og anapæster passer godt sammen på dansk,

27. Soph., *OT*. vv. 1-13.

28. Se Fibigers metriske skema i Appendix 1 nedenfor.

29. Soph., *OT*. v. 20.

30. Soph., *OT*. v. 750.

31. Soph., *OT*. v. 920.

ligesom daktyler og trochæer gør det.³² Dette samme kan angives ved blot en enkelt markering:

ën Herold mig der just, ÷ og, paa ÷ hestetrukken Vogn,³³

ög bejamred, kvalfuld, ÷ Leiet, ÷ hvor i dobbelt Synd³⁴

Eftersom første stavelse i et jambisk trimeter under alle omstændigheder er anceps, giver markeringen af en kort/tryksvag stavelse næsten kun mening, hvis følgende stavelse ligeledes skal være tryksvag.³⁵ Man bemærker i øvrigt, at hovedcæsuren i det første af de to vers kan se ud, som om den falder midt i verset, men den mulige alexandrinske virkning undgås under alle omstændigheder netop ved opløsningen i første fod. Både enkelt- og dobbeltmarkering kan forekomme på andre positioner end den første. F.eks.:

ved Mage Mage ÷ hñn ÷ havde født, og Børn ved Børn.³⁶

Alt dette er simpelt, og langt de fleste vil utvivlsomt have fundet det et godt og acceptabelt fremskridt i forhold til *Philoktet*-oversættelsen. Andre vers er dristigere og mere kontroversielle:

Mëröpě min Moder, ÷ Dorerinden; men jeg selv³⁷

Og endnu mere usædvanligt:

Mëröpě, o Gubbel ÷ hun, hvem Pölýböš leved med.³⁸

Et jambisk vers med daktylisk indledning og endnu en opløsning senere i verset er specielt, og effekten er her — efter min mening — ikke behagelig, men den græske inspiration er åbenlys, bl.a. ved speciel skandering af navne. Således skanderes Iokaste

32. Vibe (1856) 276: "Anapæsten er nemlig saagodtsom den eneste Fod, som i vort Sprogs efter Betingningen byggede Vers lader sig forene med den iambiske Rhythmos ligesom Daktylen med den trochæiske." Sml. Vibe (1869) XI.

33. Soph., *OT*. v. 802.

34. Soph., *OT*. v. 1249.

35. Dog kan man forestille sig en situation, hvor oversætteren vil insistere på, at en naturligt lang/trykstærk stavelse *skal* opfattes som kort/tryksvag (se Appendix 3). Generelt ville det dog naturligvis være et usundt princip at kræve den slags af sproget.

36. Soph., *OT*. v. 1250, med mulig cæsur i en opløst fod.

37. Soph., *OT*. v. 775.

38. Soph., *OT*. v. 990.

også konsekvent $\cup \cup - \cup$, altså: Ī-o-kás-te. Flere andre steder i oversættelsen findes tilsvarende passager.³⁹

Fibiger afslutter forordet med følgende passage:

Skulle nu dette Forsøg, hvortil jeg tildeels opmuntredes ved den skaanende Bedømmelse, man i Maanedsskriftet Athene værdigede min Oversættelse af Sophokles's Philoktet, maaske vinde Kjenderes Bifald, vilde jeg derved fatte Mod til ogsaa at vove mig til de øvrige af denne Tragikernes Konges Mesterværker, og utrættelig at stride med de mangfoldige Vanskeligheder, et saadant Arbejde frembyder.⁴⁰

Hermed annoncerer oversætteren den udgave, som skulle komme 6-7 år senere.

Forordet til Fibigers sidste, enkeltstående tragedie, *Antigone*, er kort og simpelt, idet hovedpointen er, at principperne er de samme som i *Ødipus*-oversættelsen.⁴¹ Fibiger synes at leve op til sin påstand, og stilen i de to tragedier forekommer mig generelt også at være ens, hvilket samtidig betyder, at de begge er sikrere i behandlingen af versemål end *Philoktet*-oversættelsen. Fibiger har så at sige *fundet* sin stil: et fleksibelt trimeter, men digtet med en sikker forståelse for cæsur og opløsninger, og med korsange, som følger metrum. Samtidig er det dog en stil, der — hvad angår det sproglige indhold — ikke er helt naturlig for hverken vor tid eller Fibigers samtid. Det kan betragtes som klodsethed, men som det vil fremgå af forordet til den senere samlede oversættelse, er han bevidst om, hvad han gør. Derfor er det også vigtigt, at han igen annoncerer en samlet oversættelse af Sophokles.

Denne udkom i 1821-1822, og her ser vi tydeligt udviklingen i Fibigers bevidsthed om metrum og oversættelses natur. Det kommer til udtryk, dels i det omfattende forord i den samlede udgave, dels i den reviderede version af de nævnte oversættelser, og især i revisionen af *Philoktet*.⁴²

Forordet er strengt taget en lille oversættelsesteoretisk og metrisk afhandling.⁴³ Her gør Fibiger for første gang grundigt og eksplicit rede for sit syn på oversættelse og metrum, og i flere af sine overvejelser er han forbløffende moderne. Hans hovedpointer

39. F.eks. Soph., *OT*. vv. 774, 827, 941, 971, 990, 1083, 1394.

40. Fibiger (1815) V-VI (se Appendix 1 nedenfor).

41. Se Appendix 2 nedenfor.

42. Fibiger (1821-22). *Philoktet* er i bind 2, ss. 243-336, med anmærkninger ss. 407-18.

43. Fibiger (1821-22, bd. 1) V-XLI. Jeg har gengivet siderne V-XXI, som er den oversættelsesteoretiske del og begyndelsen af den metriske gennemgang, i Appendix 3 nedenfor.

er tre: (1) Oversættelse er en vigtig, fortolkende disciplin; (2) oversættelser af græske tragedier skal *ikke* lyde moderne; (3) oversætteren kan med fordel stræbe efter at benytte originalens metrum; i hvert fald vil det være et vigtigt eksperiment for danske oversættelser. Pkt. 1 viser, at situationen for 200 år siden var meget lig situationen i dag (2017): Oversættelse var heller ikke dengang alment respekteret. Men Fibiger er en dygtig forkæmper og forsvarer. Især i *Ødipus*-oversættelsen demonstrerer han også en videnskabsinspireret tilgang: For det første beskriver han udgavevalg og arbejdsproces; for det andet indsætter han fulde metriske skemaer for lyrikken; for det tredje behandler han en problematisk korsang særlig grundigt ved hjælp af metriske analyser, anden litteratur og gengivelse af den græske tekst.⁴⁴ Ved pkt. 2 viser Fibiger forståelse for en moderne skelnen mellem domesticerende oversættelse og fremmedgørende oversættelse, en skelnen, som Friedrich Schleiermacher var ophavsmand til.⁴⁵ Fibiger udtrykker det smukt:

De Fleste holde den Oversættelse for den bedste, som smager mindst af Alderdommen, som jevner enhver Haardhed, og oplyser ethvert dunkelt Sted hos sin Forfatter; de kalde den flydende, og sige, at den lader sig læse som Original. Men bør Oversætteren lade den Gamle tale saaledes, som han vilde udtrykke sig, hvis han levede nu? eller snarere saaledes, som det nu levende Sprog omtrent vilde have klinget, hvis det *dengang* havde været til? Dette synes dog at være Fortolkerens egentlige, skjøndt i og for sig selv uopnaaelige Maal; thi kun paa denne Vei vil Modersmaalet kunne udvide sine Erobringer ogsaa til Oldsprogenes Skatte. Men ligesaa vanskeligt det er, blot i uendelig Frastand at nærme sig dette Maal, ligesaa let og mageligt er det at modernisere sin Autor. Dertil behøves ikke engang det løseligste Kjendskab til originalsproget, thi man kan oversætte andre Oversættelser.⁴⁶

Især den sidste sætning er provokerende, men det gør den jo ikke mindre sand. Fibiger har således gode grunde til sin fremgangsmåde, og ved pkt. 3 bevæger han sig ind på forordets anden del: metrisk teori.⁴⁷

Hvad angår metrum, ekspliciterer han simpelthen de retningslinjer, som han udtalt har fulgt i de tre tidligere oversættelser. Han gennemgår i denne del af forordet alle relevante metra, men i nærværende artikel må det være tilstrækkeligt at betragte det jambiske trimeter, som også har været undersøgelsesgenstanden ovenfor. Dette

44. Fibiger (1815) 80-85.

45. Schleiermacher (2002[1813]). For en lignende tilgang i nyere tid, se Venuti (1998) og Venuti (2008²).

46. Fibiger (1821-22, bd. 1) VIII. Se Appendix 3 nedenfor.

47. Fibiger (1821-22, bd. 1) XXI-XLI.

gøres let ved at sammenligne de ovenfor nævnte passager fra *Philoktet*-oversættelsen fra 1814 med den fra 1822. Vigtigst er her, at mængden af de vers, der havde en rytme, som var meget lig den alexandrinske, i sidstnævnte er stærkt reduceret. (Faktisk er oversættelsen i sin helhed ændret i betydelig grad.) De vers, som anmelderen fremhævede, lyder nu (stillet over for versene fra 1814-oversættelsen; jeg markerer her kun de snit, jeg opfatter som hovedcæsurer, når det er klart, hvor de ligger):

<i>Philoktet</i> (1814)	<i>Philoktet</i> (1822)
Ad giennemborte Væg ∴ ham sender hulde Søvn. (v. 19)	ham sender ind ad Hulens ∴ giennemborte Væg (v. 19)
Nu Hulen tom jeg seer, ∴ af Mennesker forladt. (v. 31)	Tom seer jeg Boligen, ∴ og forladt af Mennesker (v. 31)
Hans hele Hæren er; ∴ hvo nedrig Daad begaaer, // Ved læremesters Ord ∴ nok han til Nid- ding blev, // Nu har jeg sagt dig Alt. ∴ Men hvo Atriderne // Afskyer, han bliver mig ∴ og Guder lige kjær. (vv. 388-91)	Anførsel staaer. Hvo ikke ∴ teer sig hæderligt, // han vist ved Læremesters ∴ Ord fordærvet blev. // Nu har jeg sagt dig Alt. ∴ Men Hvo Atriderne // afskyer, han mig og Guder ∴ vorder lige kjær. (vv. 388-91)
Hvor mindst jeg Skibets Folk ∴ til Plage vorde kan. (v. 484)	til mindste Plage Skibets ∴ Folk jeg vorde kan. (v. 484).
Mit Hierte ei er slet, ∴ jeg stedse mindes skal. (v. 556)	saasandt mit Hjerte ∴ ei er slet, jeg mindes skal (v. 556)
At dette maatte skee, ∴ og Skiebnen bød endog, // At Trojas store Stad ∴ i denne Sommer alt. (vv. 1339-40)	at dette maatte ∴ vorde ∴ saa, og Skjebnen bød // endog, at hele ∴ Troia ∴ skulde falde alt (vv. 1339-40)
Du mit Øies Kreds, ∴ som skued al min Nød, // Hvorledes kunde du ∴ udholde mig at see. (vv. 1354-55)	O mine Øines Kredse! ∴ I, som Alt omkring // mig saae, udholde ∴ kunde ∴ I, at skue mig (1354-55)

Vers 19, 388-89, 391, 484, 1339-40 og 1354-55 er alle rettet. Vers 31 har stadigvæk hovedcæsur efter sjette stavelse, men den alexandrinske rytme er væk, fordi anden halvdel indledes anapæstisk. Vers 556 virker på mig umiddelbart stadigvæk, som om det har hovedcæsur efter sjette stavelse, men Fibiger har faktisk i 1822-oversættelsen også sørget for (bi)cæsur efter første stavelse i tredje fod. Kun vers 390 står altså tilbage — vel som et eksempel på den variation, som trods alt kan tillades.

Fibigers oversættelser var succeser. Ganske vist blev han voldsomt kritiseret af Chr. Wilster,⁴⁸ der stadigvæk i dag er en berømt oversætter på grund af sine Homer-oversættelser, og helt besynderligt er det, at N.V. Dorphs søn, Christian, tilsyneladende ikke kendte Fibigers arbejde, da han i 1878 genudgav farens Sophokles-oversættelser.⁴⁹ Men andre oversættere valgte helt eller delvist tilsvarende principper, hvad enten det var resultatet af direkte eller indirekte påvirkning.⁵⁰ Ikke mindre vigtigt var det, at Fibiger fik virkning på den selvstændige danske poesi. Ingen ringere end tidens største digter, Adam Oehlenschläger, var med stor sandsynlighed direkte inspireret af *Philoktet*-oversættelsen, da han skrev et af sine mest suveræne værker, *Helge*,⁵¹ og størrelsen af Fibigers bedrift fremgår også af Thortsens store arbejde med dansk metrik, hvori det om det jambiske trimeter bl.a. hedder:

Trimetret, Hovedverset i den classiske Oldtids dramatiske Poesie, blev i Begyndelsen af dette Aarhundrede igjen kaldt til Live i Tydskland, deels ved Oversættelser af det Græske, deels ved originale Arbejder af Gøthe, Schiller, Schlegel o. fl. Hos os er Øhlenschläger den første, der har digtet i dette Versemaal, nemlig i "Baldur hiin Gode" (1807), ligesom han senere har anvendt det i sine Sørge-spil af antik Form og i enkelte Scener af de øvrige. Blandt Oversættelser, som her komme i Betragtning, er Fibigers af Sophokles den vigtigste.⁵²

Og dette er ikke blot tomme ord; faktisk er de nærmere en underdrivelse. De mange eksempler på trimetret, som Thortsen fremhæver, er således fra Oehlenschläger og Fibiger, der bruges på lige fod. Wilsters kritik viser, at Fibiger ikke blev en uimodsagt autoritet, og for korlyrikkens vedkommende er hans indflydelse tvivlsom og kræver flere undersøgelser; de særlige problemer med lyrikken er han selv opmærksom på.⁵³ Tilbage står dog, at Fibiger — i modsætning til langt de fleste samtidige og ikke mindst senere oversættere helt indtil vor tid — havde en velgennemtænkt oversættelsesteori, som han med tiden praktiserede mere og mere konsekvent. Og hvad angår de jambiske trimetre, som han som den første indførte i tragedierne, har de siden Fibiger oftere end

48. Wilster (1857²) VI-XI.

49. Dorph (1878²) IX: "Paa de nordiske Sprog er der, saavidt vides, ikke nogen anden fuldstændig Oversættelse af Sofokles end nærværende."

50. Se Krag (1820) IV; Krag (1825) VII; Vibe (1856) IX.

51. Se Ingerslev-Jensen (1976) 211 (note til s. 198).

52. Thortsen (1834, bd. 2) 124-25. Sml. Arnholtz (1966/1972, bd. II) 219-30.

53. Se Appendix 3 nedenfor.

både prosa og andre typer vers været brugt til taleversene i tragedieoversættelser, dog ofte uden egentlig skelnen imellem alexandrinere og jambiske trimetre.⁵⁴

Litteratur

Andersen, Vilh. (overs.) (1934). *Aristofanes. Skyerne, Fuglene. To Komødier*, København.

Anonym (1814). "Anmeldelse af P.G. Fibiger, Sophokles's *Philoktetes* ...", *Athene, et Maanedsskrift*, udg. af Christian Molbech, Tredie Bind, December: 568-78.

Arnholtz, A. (1966/1972). *Dansk verslære. Til brug ved undervisning og selvstudium: bd. I: Historie og teori* (1966); *bd. II: Centrale talevers* (1972), København.

Dorph, N.V. & Chr. Dorph (1878²). *Sophokles' Tragedier*. Oversatte fra Græsk af Prof. N.V. Dorph. Ny Udgave ved Chr. Dorph, Kjøbenhavn (1. ed. 1851-1852).

Fibiger, P.G. (1814). *Sophokles's Philoktetes*, af det Græske oversat og udgiven som Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Roeskilde Kathedralskole, Kjøbenhavn.

Fibiger, P.G. (1815). *Oidipus Kongen. Tragoedie af Sophokles*. Oversat af det græske og udgiven som Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Roeskilde Kathedralskole i September 1815, Kjøbenhavn.

Fibiger, P.G. (1816). *Antigone. Tragoedie af Sophokles*, Oversat af det græske i Originalens Versemaal og udgiven som Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Roeskilde Kathedralskole i September 1816, Kjøbenhavn.

Fibiger, P.G. (1820). *Kyklopen. Satyrspil af Euripides*, Oversat af det Græske i Originalens Versemaal og udgivet som Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Nykjøbings Cathedralskole i September 1820, Kjøbenhavn.

Fibiger, P.G. (1821-22). *Sophokles's Tragoedier*, oversatte efter den græske Original af P.G. Fibiger, Bd. 1-2, Kjøbenhavn.

54. Alexandrinere har mig bekendt ikke været benyttet. Krag, Siersted, Gelsted og Foss har brugt blankvers, men kun Siersted og Foss er konsekvente (Krag [1820]; Krag [1825]; Siersted [1884]; Gelsted [1957]; Gelsted [1958a]; Gelsted [1958b]; Gelsted [1959]); Foss [1977]). Prosa har naturligvis ofte været benyttet til opførelser, men i trykte tekster, der ikke blot var beregnet til undervisning, vistnok kun i nyere tid.

- Foss O. (overs.). 1977. *Sofokles. Kong Ødipus*, København.
- Garff, A. & L. Hjortsø (1954). *Euripides: Medea*, København.
- Gelsted, O. (1957). *Prometheus i Lænker. Tragedie af Aischylos*, København.
- Gelsted, O. (1958a). *Fuglene. Komædie af Aristofanes*, København.
- Gelsted, O. (1958b). *Hippolytos. Tragedie af Euripides*, København.
- Gelsted, O. (1959). *Antigone. Tragedie af Sofokles*, København.
- Gertz, M.Cl. (1913). *Euripides: Alkestis*, Kjøbenhavn.
- Ingerslev-Jensen, P. (ed.) (1976). *Adam Oehlenschläger: Helge. Et Digt*, Kommenteret af Povl Ingerslev-Jensen, Raderinger af Peer Baagøe, København.
- Kitzbichler, J. & K. Lubitz & N. Mindt (eds.) (2009). *Dokumente zur Theorie der Übersetzung antiker Literatur in Deutschland seit 1800*, Berlin & New York.
- Krag, J. (1820). *Frøerne, et Lystspil af Aristophanes*, oversat fra Græsk, Kjøbenhavn.
- Krag, J. (1825). *Aristophanes's Komædier*, oversatte fra det Græske, Første Del, Odense.
- Oehlenschläger, A.G. (1814). *Helge. Et Digt*. Se Ingerslev-Jensen, P. (ed.) (1976).
- Oehlenschläger, A. (1980[1808]). *Svar paa Hr. Capt. Abrahamsons Recension over mine nordiske Digte. En æsthetisk Afhandling*, i Billeskov Jansen (1980) 50-89 (1. ed. København 1808, ss. 3-95).
- Rahbek, K.L. (1820). "Aristophanes: *Acharnerne* (udvalg)", *Tilskuere* 12 & 13: 89-104.
- Schleiermacher, F.D.E. (1838). *Sämmtliche Werke, Dritte Abtheilung: Zur Philosophie, Zweiter Band*, Berlin.
- Schleiermacher, F.D.E. (2002 [1813]). "Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens", i Schleiermacher (2002) 67-93 (foredrag holdt i 1813, først publiceret i det Preussiske Akademis skriftserie i 1816 [*non vidi*], dernæst i Schleiermacher (1838) 207-45, genoptrykt i Störig [1963] 38-70; nyudgivet i Schleiermacher [2002] 67-93, hvorfra genoptrykt i Kitzbichler & Lubitz & Mindt [2009] 59-81).

- Schleiermacher, F.D.E. (2002). *Kritische Gesamtausgabe*, Erste Abteilung: Schriften und Entwürfe, Band 11: *Akademievorträge*, herausgegeben von M. Rössler unter Mitwirkung von L. Emersleben, Berlin & New York.
- Siersted, T. (1884). *Elektra. Tragedie af Sofokles. På dansk*, Kjøbenhavn.
- Sprogøe, E. (1983). *Sofokles: Antigone*, København.
- Sprogøe, E. (1988). *Sofokles: Elektra*, København.
- Sprogøe, E. (1991). *Sofokles: Aias*, København.
- Störig, H.J. (ed.) (1963). *Das Problem des Übersetzens*, Darmstadt.
- Thortsen, C.A. (1833-1834). *Forsøg til en dansk Metrik*, bd. 1-2, Kjøbenhavn.
- Venuti, L. (1998). *The Scandals of Translation. Towards an Ethics of Difference*, London & New York.
- Venuti, L. (20082). *The Translator's Invisibility. A History of Translation*, London & New York (1. ed. 1995).
- Vibe, F.L. (1856). *Fuglene, Komædie af Aristophanes*. Oversat og oplyst, Christiania.
- Vibe F.L. (1869). *Prometheus i Lænker*, Tragedie af Aischylos, oversat og oplyst, København.
- Vibe, F.L. (1883). *Oversættelse af Euripides's Tragedie Medea*, Udgivet efter afdøde Prof. Vibes Forelæsninger, Kristiania.
- Wilster, C. (1857²). *Euripides*, Kjøbenhavn (1. ed. 1849).

Appendix 1: Forord til Oidipus Kongen (Fibiger 1815, ss. III-VI)⁵⁵

Det Stavelsesmaal, som hersker i den gamle græske Tragoedie (dens lyriske Deelee fraregnede) er, som bekjendt, den sexfoddede Jambe, eller saakaldte Jambicus trimeter acatalectus, af følgende Schema:

55. I disse appendices har jeg ikke foretaget rettelser i teksten, men dog i enkelte passager (ved en note indledt med "NB!" og et lemma) markeret, at her er — eller synes at være — problemer med teksten.

1	2	3	4	5	6
υ -	υ -	υ -	υ -	υ -	υ -
- -	υ υ υ	- -	υ υ υ	- -	υ υ
υ υ -		υ υ -		υ υ -	
υ υ υ		υ υ υ		υ υ υ	
- υ υ		- υ υ		- υ υ	

I Midten af tredie Jambe falder Hovedecæsuren, som dog ofte forsømmes. Meget sædvanlig er og et Afsnit mellem fjerde og femte Fod. Men overhovedet modtager dette Vers mangfoldige rythmiske Afvexlinger, hvis Forklaring her vilde blive for vidtløftig. Af ovenstaaende 6 jambiske Versfødder afvexler den 2den og 4de aldrig uden med en Tribrachys (υ υ υ); den 6te aldrig uden med en Pyrrichius (υ υ). Istedet for 1ste, 3die og 5te sættes allerhyppigst Spondæen (- -); men ikke sjelden ogsaa Ana[III]pæsten (υ υ -), eller Tribrachen (υ υ υ), eller Daktylen (- υ υ). — Man seer, at det vilde være umuligt i noget nyere, det er, blot accentuerende Sprog, at gjengive det gamle Tunge- maals heele kvantiterende Fylde, især for Spondæens Skyld, der uafladelig fremtro- nende giver ethvert græsk Trimeter ei alene den fornødne Afvexling men ogsaa tragisk Vægt og Maiestæt. I Oversættelsen har jeg derfor stræbt at anbringe den saa tidt muligt, og forresten ladet mig nøie med at undvige den paa 2det, 4de og 6te Sted. Af de andre fødder, hvormed Jamben ombyttes, falder Anapæsten paa 3die og 5te Sted, saavelsom Daktylen paa 1ste, lettest i Dansken; vanskeligere Anapæsten paa 1ste og Tribrachen paa 2det, 3die, 4de og 5te Sted; allervanskeligst er Tribrachen paa 1ste; og Daktylen paa 3die og 5te bør nok meget sjelden, maaskee aldrig efterlignes. Hvor disse Omskiftninger forekomme i Originalen, har jeg heller ikke forsømt dem i Oversæt- telsen. Paa egen Haand har jeg ei brugt dem, uden nogle faa Gange i Nødstilfælde. Alli- gevel burde maaskee i dansk Trimeter de jambiske Længder endnu oftere opløses til korte Stavelser, hvormed man i vort Sprog kunde erstate det Tab af Mangfoldighed, hvilket umuligheden af hyppige og ægte Spondæer medfører. Dog dette afgjøre Kyndi- gere. — I de lyriske Dele af dette Stykke har jeg ligeledes søgt, paa det strængeste at binde mig til det græske Stavelsemaal. Men In[V]gen vil fordre at enhver lang eller kort Stavelse i Græskén ogsaa skulde være det i Dansken, naar Metrum ikke udtrykkeligen kræver saadant. I alle Versarter gives Friheder, som Oversætteren ligesaavel kan betjene sig af som hans Original. Undertiden bliver dette endog nødvendigt, f. Ex. i dochmiske Linier, hvor Grækeren opløser adskillige Længder til en heel Række af korte Stavelser. Her maa Oversætteren sammentrække til Grundrythmussen saa mange af disse Opløs-

ninger, som hans Sprogs Natur fordrer. Verseslaget bliver altsaa i Grunden det samme. — Da Bruncks text, efter hans Forsikring, støtter sig paa de bedste Haandskrifters Autoritet, har jeg troet det sikkrest at følge denne, undtagen paa nogle meget faa Steder, og i den heele Korsang, som begynder med V. 1186, hvilken jeg har oversat efter Heath's Schema, af fleere Grunde, som her ikke er Sted at udvikle. Trimetrets Scansion har jeg søgt at lette Læseren ved Tegn over den usædvanlige Versefod, og under Korene er den græske Stavelsekvantitet fuldstændig udsat, hvilket ikke syntes mig overflødigt ved et Oversættelsesforsøg af dette Slags, der, saa vidt jeg veed, ingen Forgjængere har i vort Modersmaal.

Skulle nu dette Forsøg, hvortil jeg tildeels opmuntredes ved den skaanende Bedømmelse, man i Maanedsskriftet *Athene* værdigede min Oversættelse af Sophokles's Philoktet, maaske vinde Kjenderes [VI] Bifald, vilde jeg derved fatte Mod til ogsaa at vove mig til de øvrige af denne Tragikernes Konges Mesterværker, og utrættelig at stride med de mangfoldige Vanskeligheder, et saadant Arbejde frembyder.

Appendix 2: Forord til Antigone (Fibiger 1816, uden sidetal, to sider)

[u.s.1] Denne Oversættelse er aldeles udarbejdet efter de samme Grundsætninger, som min Fordanskning af Kong Oidipus, der udkom ifjor ved samme Leilighed, ved hvilken dette Skrift iaar vover at komme for Lyset. Enhver, som værdiger dette tredie Forsøg paa at lade den store Sangers Toner gjenlyde i vort skønne, malmrige, og i Evne til at kunne danne sig efter hine herlige Oldtidens Rythmer, vist ei for noget andet nyere [u.s.2] vigende Modersmaal, nogen Opmærksomhed, henviser jeg derfor til fortalen til Oidipus.⁵⁶ En fuldstændig Udvikling af hine Grundsætninger vover jeg maaskee engang naar Lykken vil forunde mig Tid og Leilighed til en Udgave af alle denne Tragikers oversatte Værker.

56. NB! "Enhver — Oidipus": Sætningen er klodset, men dog formentlig korrekt. Fibiger mener, at dansk er smukt (skønt), malmrigt og lige så godt til at udtrykke antikke versemål som et hvilket som helst andet sprog, og enhver, der interesserer sig for emnet, skal læse forordet til Ødipus-oversættelsen.

Appendix 3: Forord til Sophokles's Tragoedier (uddrag) *(Fibiger 1821-22, ss. V-XXI)*

Ikke saa meget sjeldent finder man Videnskabsdyrkere, som tale om Oversættelser af de Gamle med en vis Ringeagt, og tvivle, om man overhovedet bør tillægge dem nogen synderlig Værdi. Skjøndt store Originalgenier (som Tydsklands Wieland) have opoffret flere Aar af deres Levetid til dette Lærdomsfag, og vist nok ikke haabet at høste deraf nogen ubetydelig Ros — skjøndt mange berømte Philologer (hvo blandt os nævner ei en Jakob Badens Navn med Ærbødighed?) have troet, ligesaavel ved saadanne Værker som ved kritiske, antikvariske og historiske Arbejder at kunne gjøre sig fortjente af den philologiske Litteratur, gives der ogsaa dem, der mene, at Oversættelser have [VI] ikke liden Skyld i den Aftagelse af de Gamles Studium, man alt i flere Decennier troer at have bemærket. —

Om vi end ikke underskrive Lessings Kjendelse, naar han, (i Brevvekslingen med Heine) siger: "Der Kritiker, der die Schönheiten eines Alten aufklärt und rettet, hat meinen Dank; der aber von ihnen so durchdrungen, so ganz in ihrem Besitze ist, dass er sie seiner eignen Junge vertrauen darf, hat meinen Dank, und meine Bewunderung zugleich. Ich erblicke ihn nicht mehr hinter, ich erblicke ihn neben seinem Alten:" kan det dog vel ikke være nogen Tvivl underkastet, at den Oversættelseskunst, der stræber at gjengive Aanden tilligemed Ordet, fortjener dobbelt Tak, fordi den, saavidt muligt, erstatter den i Oldsproget Ukyndige Savnet af Originalen, og leder den Halvkyndige, ja maaske stundom den Lærde selv, til klarere Beskuelse. Og naar man da, med Hensyn paa den Studerende, betragter Oversættelsen blot som et Bidrag til den hele Fortolkning, hvilket aldrig misbruges af Philologiens alvorlige Dyrker, saa vil man tilstaae, at Forsømmelsen af de Gamles grundige Studium — hvis den fin[VII]des — bør tilskrives langt andre Aarsager, end Oversættelseskunsten, hvis Formaal er, at lægge Nutid, saa at sige, til Oldtids Barm, for ved dennes fortroligere Meddelelser at nyde Underviisning, Forædling og Vederkvægelse.

Større Vanskelighed møder ved at bestemme Billigheden af de forskellige Fordringer, som gjøres især Kopier af et Oldtids Digterværk. Nogle ansee Metrum for et aldeles overflødigt Klingklang, og fordre en prosaisk Overførelse, hvor, efter deres mening, Digteren kan heel og holden gjengives. Eet mangler dog i denne Heelhed, det, som først giver Poesien dens sandselige Liv, nemlig Takt, Rythmus, Melodi. At foragte

dette, især i Digterværker, som udspringe fra en saa lyrisk kilde, som Grækernes Sørge-
 spil, er det samme, som at holde Koloriten for undværlig i Maleriet. Andre tilstaae
 Oversætteren Metrum, men forbyde ham Originalens, naar dette ikke hører til de i det
 levende Sprog allerede gjængse og vedtagne. Ret som om hvert Stavelsesmaal ikke
 havde sin særegne Karakter, og ligesaa urimeligt, som om man i Musiken vilde antage
 det for ligegyldigt i hvad Toneart, Takt og Tempo et [VIII] Musikstykke udførtes. De
 Fleste holde den Oversættelse for den bedste, som smager mindst af Alderdommen,
 som jevner enhver Haardhed, og oplyser ethvert dunkelt Sted hos sin Forfatter; de
 kalde den flydende, og sige, at den lader sig læse som Original. Men bør Oversætteren
 lade den Gamle tale saaledes, som han vilde udtrykke sig, hvis han levede nu? eller
 snarere saaledes, som det nu levende Sprog omtrent vilde have klinget, hvis det
dengang havde været til? *Dette* synes dog at være Fortolkerens egentlige, skjøndt i og
 for sig selv uopnaaelige Maal; thi kun paa denne Vei vil Modersmaalet kunne udvide
 sine Erobringer ogsaa til Oldsprogenes Skatte. Men ligesaa vanskeligt det er, blot i
 uendelig Frastand at nærme sig dette Maal, ligesaa let og mageligt er det at moderni-
 sere sin Autor. Dertil behøves ikke engang det løseligste Kjendskab til originalsproget,
 thi man kan oversætte andre Oversættelser. Bogstavet ihjelslaaer, siger man; Aanden
 levendegjør. Meget sandt, naar derved forstaaes det alt for ængstelige og pedantiske
 Ordkløveri; thi alt kan overdrives. Men hvorefter lære vi at kjende den gamle Forfatters
 Aand, uden [IX] af hans Ord? Har Digtekunsten noget andet Organ, end Ord og
 Rythmus? Jo længere vi fjerne os fra den græske Digters Ord, des længere vige vi fra
 hans Aand; thi kun ved hine kjende vi denne. Dette vil neppe Nogen troe, som ei har
 studeret de Gamle i deres eget Sprog, men kjender dem blot af Nyerens glimrende Efter-
 ligninger og begeistrede Deklamationer over deres uopnaaelige Fuldkommenheder.
 Vanskeligen vil Den, som kun er fortrolig med de Nyere, finde poetiske og oratoriske
 Skjønheder i en tro Oversættelse af en Homer, Pindar, Demosthenes, fordi de Gamles
 Simpelhed tildeels er uddød, fordi de ikke lagde en Metaphor i hver sætning, men
 udtrykte høie Tanker i de allersimpleste Ord.⁵⁷⁾ Han tilstaaer: [X] Dette kan være

57. Hvad (siger Hr. Dr. Theologie Stiftsprovst R Møller i Fortalen til sin Oversættelse af 5 af Ciceros
 Taler) kan i sig selv være simplere og fatteligere, hvad mindre opskruet og høitragende, hvad friere
 for alle uægte Sirater end de Gamles Sprog? — saa simpelt og eenfoldigt er det, at, naar man først
 gjør Bekjendtskab med dem, efter at man allerede har dannet sig et Slags Begreb om Veltalenhed,
 der ofte var [X] blandet med Forestillinger om Noget pompøst og høitragende, studser man i først-
 ningen, og begynder at spørge sig selv: Kunne saa eenfoldige Taler hedde Veltalenheds Mønstre?

Ordet; men Aanden, mener han, er vist en ganske anden! Han vil finde adskillige Tanker og Billeder forslidte. Hvorfor? Fordi de Nyere have forslidt hvad de laante af Hine. Men Lærlingen bør agte sin Lærer, om han endogsaa i Eet og Andet naaer videre frem.

Man har stedse i Oversættelser af vor Religions hellige Bøger stræbt at overføre alt saa bogstaveligen, som muligt, fra det gamle til nyere Tungemaal, og ikke frygtet for, at hin ærværdige, skønne og sublime Poesi, som findes i saa mange af disse Bøger, derved skulde tabe Noget. Man bærer dyb Ærbødighed for disse Skrifter og anseer dem for Guds Ord, for en Aabenbaring fra Himlen. Men er dog ikke Alt, hvad Gudommen foranstalter til Menneskets aandelige Udvikling, et Slags himmelsk Aabenbaring? Kunne de af Oldgrækernes Værker, der gennem saa mange hundrede Sekler, efter alle Nationers eenstem[XI]mige Overbeviisning, ere betragtede som det Sandes og Skjønnes evig urokkelige Grundvold — en Homer, Sophokles, Plato, o. s. f. — ikke ogsaa agtes for guddommelige Aabenbaringer, for himmelsendte Gaver?

Saadan Ærbødighed troede Oversætteren af nærværende herlige Levninger fra den gamle Attiske Scene at skylde sin Original. Fremfor Alt har han stræbt at afkopiere denne i dens hele *antike Nøgenhed*, og at undgaae den Feil, hvortil en Oversætter af Oldtidsværker lettest forfalder, at hænge nymodens Stads paa de gamle rene Former. Han har ogsaa derfor tilladt sig alle de Græcismer, som, efter hans Skjønnende, ikke gjorde Vold paa Modersmaalet og, hvis en og anden Udtryksmaade, Vending, eller Ordstilling Skulde synes alt for græsk, troe man ikke, at Sligt har havt sin Grund i Fordanskerens Ubekjendtskab med det græske Sprogs idiom. Han har ei kunnet overbevise sig om at hin QVIDLIBET AUDENDI POTESTAS blot burde tilstaaes Originaldigteren og betages Oversætteren. Saare frygter han imidlertid for, at den eneste Frugt af nærværende Arbeide maaske torde blive den, at han [XII] selv har lært tilfulde at kjende de ofte aldeles ubekjæmpelige Vanskeligheder ved at saadant Foretagende, og opstillet en Række af Feil, for hvilke en tilkommende heldigere Fordansker af denne store Tragiker saa meget lettere vil kunne vogte sig, naar han har dem for Øie i sin forgjængers Arbeide.

Umulig bliver ikkedestomindre hin fuldkommen ordrette Gjengivelse, naar man vil underkaste sig Stavelsemaalets Tvang. Men dette er en nødvendig Deel af det Hele, og Tabet deraf vilde ingenlunde erstattes ved Prosaens større Omhyggelighed. Hvorfor Originalens Metrum er valgt til dette Forsøg, dertil er allerede angivet en, som det

synes, tilstrækkelig Grund. Hvorfor skulde det ikke vælges, saafremt det kan anvendes? Oversætteren har troet dette, og ville de, hvis Øre ei er i Stand til at glemme Alexandri-
nerens urokkelige Cæsur, nægte Trimetret Indfødsret, saa beraaber han sig blot paa en
Oehlenschlägers Autoritet. Hvad derimod de lyriske Dele angaae, da er det langt fra at
han med nogensomhelst Dristighed tør forelægge dem Kjenderen; thi, saavidt ham er
bekjendt, har han heri ingen Forgjænger i [XIII] Modersmaalet. Men ligesaa umuligt
det vilde være os at opføre en virkelig græsk Musik, og ligesaa underligt det maatte
synes, om vi vilde oplæse et Kapitel af Herodot med den Forsikkring: *saaledes* lød det
fra Forfatterens Læber, da han i de olympiske Lege forelæste sine Bøger for det forsam-
lede Grækenland — ligesaa lidet tør vi udgive vore danske Trimetre og Korsange for
andet end Svage Efterligninger af de antike. Grækerens fine Øre kunde adskille Accent
fra Kvantitet og hans smidige Organ udtrykke Accenten saavel i de korteste, som
længste Stavelser uden at forandre Kvantiteten. Hans sprog var paa eengang kvantite-
rende og accentuerende. Hos os gjør Accenten absolut enhver, af Natur nok saa kort,
Stavelse lang. De Gamles Position, eller en kort Stavelses Forlængelse formedelst
sammenstødende Konsonanter, have vi slet ikke. Vort Øre er heri ikke saa delikat som
Grækerens og romerens, eller rettere sagt, vort Sprog er nu engang saa og ikke ander-
ledes. Men hvoraf reiser sig hin vidunderlige Fasthed og stadige Selvliighed i de Gamles
Prosodi, fornemmelig den romerske, hos hvilket folk endogsaa Versbygninger af alle
Slags, [XIV] skjøndt laante af Grækerne, antage Romerkarakterens Styrke og Ubøie-
lighed.*⁵⁸) Hvorfor kan man, i tillid til een eneste prosodisk regel, med fuldkomneste
Vished paastaae: dette eller hint Ord findes ikke i hele Virgil, Ovid, Lukan, eller overho-
vedet ikke i nogetsomhelst Hexameter, man kan derimod staae i et sapphisk, alcæisk,
jambisk Vers? Sandt nok, de havde ikke Rimets Aag at [XV] bære. Men skulde Stavel-
sernes, hos Digterne saa fast bestemte, Kvantitet have været ligesaa bestemt i Talerens
Mund? Dette er neppe troligt, og endnu mindre, at den har været det i daglig Snak.

58. Jeg veed ikke om man i nogen Prosodi finder den høist paafaldende Forskjel, som viser sig mellem
græske og latinske Vers af eet og samme slags, tilbørligen bemærket. F. Ex. Trimetret i de saakaldte
Senecas Tragoedier, hvor Anapæsten hyppig forekommer paa 3die og 5te Sted, paa hvilket den næ-
sten aldrig findes hos de Græske Tragiker. Og hvor ulige ere ikke Homers og Virgils Hexametre hin-
anden; hvor skarpt fremtoner — for blot at anføre eet Exempel — den mandlige Cæsur stedse hos
romeren, naar Grækeren derimod bestandig afvexler med den kvindelige, som: ARMA VIRUMQVE
CANO | TROJÆ | QVI PRIMUS AB ORIS — men: Ἀνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα | πολύτροπον | ὃς μάλα
πολλὰ — især i 3die Fod, hvor den mandlige næsten altid findes i Latinen.

Altsaa maae de gamle Digtere, ligefra Homer til Klaudian, have anvendt langt større Flid paa det mekaniske af deres Kunst, end de nyere ansee for nødvendig. Ligesaa absurd det vilde være, at værdige hine senere græske Versesmedde, som dannede Altre, Orgeler, Fløiter, Ører, o. s. v. ved Sammensætning af kortere og længere Verslinier, den allermindste Agtelse, ligesaa urimeligt var det, om Nogen vilde antage Iliadens Hexametre og Aischyls's Jamber for et Produkt af det blotte naturlige Gehør og den mægtige Begeistring, især naar man veed, hvor lang Tid en Græker maatte anvende paa at lære Musik, og at en Digter uden grundig musikalsk Kundskab var hos hint Folk en Utænkelighed. Vi have blot Accent, det vil sige: vort Sprog eier ingen Stavelser, som i og for sig selv, enten formedelst Vokalers absolute Længde og Korthed, eller paa Grund af sammenstødende Konsonanter antage nogen bestemt Kvantitet; men denne beroer [XVI] ene paa Tonens Tryk; den Stavelse, paa hvilken Tonen falder, er lang. Men hvilken utrolig Fuldkommenhed kunde ikke vor Prosodi opnaae, hvis Mængden af vore Digtere blot nogenlunde iagttog Accenten? Naar man, med Nordmanden, vilde sige: "halvhundred" (◡ – ◡) og: "to tree Gange" (◡ ◡ – ◡) naar man vilde gjøre "Salthavsdyb" til en Daktylus (– ◡ ◡) istedetfor Molossus (– – –) naar man vilde antage alle mulige Eenstavelsesord for fuldkomne SYLLABÆ ANCIPITES, der kunde bruges ganske iflæng snart lange, snart korte — naar man vilde ansee den sidste Stavelse i "Salighed" og "Anelse" og alle deslige Ord, for ligesaa god en Længde, som den første; kort sagt, naar man hverken i riimfri eller rimede Vers vilde tage mindste Hensyn paa den virkelig i Sproget eksisterende Betoning, uden hvor den netop er saa tvingende, at Forsømmelsen deraf nødvendigen maatte have en komisk Virkning: da maatte det vist nok blive latterligt, at tale om dansk Prosodi. Men skulde der aldeles ingen faste Punkter gives, paa hvilke man kunde bygge Grundsætningerne for et dansk prosodisk System? De gamle Sprogs egentlige kvantitet [XVII] eksisterer ikke i det Danske, ligesaa lidt som deres Position. Ene paa Tonetrykket have vi at agte. Er dette nu saa aldeles ubestemt og vilkaarligt, som Mange ville indbilde os? Vi finde dog for det første en ganske bestemt Kvantitet (for at bruge dette Udtryk i en vidtløftigere Betydning) i alle usammensatte Ord af 3 og flere Stavelser, naar man blot vil indrømme den *ædlere Udtale* øverste Lovgivningsmyndighed, hvilket bliver en absolut Nødvendighed, hvis nogen Prosodi skal i et accentuerende Sprog kunne finde Sted. Ingen udtaler Ordet "Stavelse" som en Amphibrachys (◡ – ◡) eller Anapæst (◡ ◡ –) men som en reen Daktylus. Lægges Artiklen til, bliver Kvantiteterne uforandrede, som "Stavelserne" (– ◡ ◡ ◡). Men i Vers vilde man

ikke tage i Betænkning at gjøre "Stavelse til en Kretikus (- ∪ -) og "Stavelserne" til en Ditrochæus (- ∪ - ∪). Samme faste Accent høre ogsaa i de allerfleste usammensatte Ord af to Stavelser; men blandt Monosyllaberne finder man kun Substantiv, Adjectiv, næsten alle Adverbier og Verbum (med Undtagelse af Hjelpeverberne) grammatisk fast accentuerede, thi de øvriges Kvantitet beroer dels [XVIII] paa deres Stilling mod hinanden og mod andre Ord, dels paa Menings- og Følelses-Accenten, dels endelig paa Versets Tvang, der ofte er uovervindelig. Hvad sammensatte Ord angaaer, kan man vist antage, at i Sammensætninger af Fleerstavellesord, hvert Ord beholder omtrent samme Kvantiteter, som det havde før Sammensætningen, ligesaa vel som i Kompositioner af monosyllabe Substantiver, Adjectiver, Adverbier og Verber, baade naar Kompositionen bestaaer af blotte Monosyllaber og naar disse knyttes til Polysyllaber. Derhos bemærkes, at Præpositioner kunne i Sammensætninger aldrig betragtes som fuldkomment korte, undtagen visse inseparabiles, som "Ve" og "Er". Vi sige altsaa "Heltegjerning": (- ∪ - ∪,) (ikke: - ∪ ∪ ∪). Vi sige "Skjendselsdaad": (- ∪ -), (ikke: - ∪ ∪) "Hidbragt" (- -) (ikke - ∪ eller ∪ -) "Oprør", "Oprøre" (- -, - - ∪) (ikke - ∪, eller ∪ -, og - ∪ ∪ eller ∪ - ∪). Videre at udvikle disse Grundsætninger, ville her være upassende, da dette hører til den fuldstændige Metrik. Oversætteren har derfor stedse bestræbt sig for at efterligne de græske Fodmaal saaledes, at den rigtige [XIX] danske Udtale af sig selv maatte angive Verset, saa godt, det havde været ham muligt at udtrykke det i vort Modersmaal. Dette ønskede han især i Korsangene at opnaae, og hvor han troede at en eller anden Stavelse kunde holdes for ANCEPS, har han understøttet den ved et af de bekjendte Kvantitettegn. Ofte har han maaskee sat disse, hvor det var unødvendigt, ofte forglemt dem, hvor de behøvedes. Herfor, som for saa Meget andet maa han bede den billige Læser om Tilgivelse. Selv Originaldigteren, som kan vælge mellem flere sig frembydende Tanker, Billeder og Udtryk, koster det ikke liden Umage, at give sit Digts metriske Form den Grad af Korrekthed, Afrunding og Fuldkommenhed, som han ønsker. For Oversætteren er dette Arbeide ti Gange saa vanskeligt. Han har ikke at vælge. Han *skal* have denne Tanke, dette Billede, dette Udtryk, dette NOMEN PROPRIUM, og hans Fordring er derfor saare billig, naar han forlanger at Læseren skal af og til lade Metrum sige sig om denne eller hin Konjunktion eller Præposition, dette eller

hint Pronomen eller Hjelpeverbum bør læses langt eller kort.⁵⁹ Unægteligen er Sligt ikke som det burde [XX] være, men alligevel en Feil, som, i det mindste for Oversæteren, ofte er ligesaa uundgaaelig, som Trochæer i danske og tydske Hexametre, hvilket et flygtigt Blik i Tydsklands første Hexametrisk J. J. H. Voss Oversættelse af Homer tilstrækkeligen vil bevise.⁶⁰ En ikke saa ganske svag Indvending, som maaskee Mange ville gjøre, er denne: at de frie lyriske Stropher i den gamle Tragoedie maae paa vort Maal klinge næsten som Prosa, kunne neppe høres, men blot sees som rythmiske Linier. Meget kommer det dog an paa Oplæsningen, der her, saavel som i Riimvers, uden egentlig at scandere, bør lade Verset fremtønde. Rythmus er kun her finere og ikke for ethvert Øre; men, hvor Oversætteren har været heldig, bør den kunne høres. Og kunde de gamle Lyriker ikke ogsaa ofte efter Ciceros Forsikkring, oplæses som Prosa? “ESSE ERGO” — hedder det i hans Orator c. 55 — “IN ORATIONE NUMERUM QVENDAM, NON EST DIFFICILE COGNOSCERE — — SED IN VERSIBUS RES EST APERTIOR, QVANQVAM ETIAM A MODIS QVIBUSDAM CANTU REMOTO, SOLUTA ESSE VIDEATUR ORATIO, MAXIMEQVE ID IN OPTIMO QVOQVE EORUM POETARUM, QVI λυρικοι A GRÆCIS NOMI-[XXI]NANTUR QVOS CUM CANTU SPOLIAVERIS, NUDA PÆNE REMANET ORATIO.”

Appendix 4: Anonym anmeldelse af Fibiger (1814)

(= *Anonym 1814*, ss. 568-78)

[568]Vel er det ikke dette Tidsskrifts Plan at meddele udførlige Kritiker over vor Litteraturs samtlige Frem[569]bringelser; men passende synes det, at gjøre opmærksom paa saadanne Skrifter, som enten i Konst eller Videnskab ere af nogen Vigtighed, i det de forsøge noget Nyt, eller udvide og forskiønne det af andre begyndte Værk. Dog gjør Rummets Indskrænkning, ved et blandet og mangfoldigt Indhold, det nødvendigt, at *her* mere anmeldes og hentydes, end undersøges og bevises.

59. NB! “og hans Fordring — kort”: Glosen “sig” skal slettes, hvorefter meningen er klar: Oversæteren kan — ifølge Fibiger — forlange en vis metrisk frihed, hvad angår læsning af bestemte stavelser (især ved småord og egennavne), idet metrum kan bestemmes, om en given stavelse skal skanderes som lang/trykstærk eller kort/trykssvag.

60. NB! “Unægteligen — vil bevise”: Sætningen er åbenlyst gal, men meningen er klar: Fibiger indrømmer, at det er et problem at lade metrum afgøre stavelseslængde/-tryk, men henviser til Voss’ heksameter-oversættelse af Homer som bevis for, at en frihed i håndtering af antikke vers er uundgåelig.

Fra denne Synspunkt maa disse Bemærkninger over Hr. Fibigers Oversættelse af Sophokles's Philoktet betragtes. Anm. hører hverken til de ubetingede Foragtere eller Beundrere af vor Nutid i det Hele, eller af Konsternes og Videnskabernes nærværende Tilstand. Intet er beqvemmere i vore Domme, end at holde sig enten til den ene, eller til den anden Yderlighed af Roes og Dadel; men intet er tillige i de fleste Tilfælde mere fiernet fra Sandheden, som med større eller mindre Overvægt til en af Siderne gierne ligger noget nærmere Midten.

Anvende vi dette paa vor Litteratur, kunne vi, uden i mindste Maade at anprise det Middelmaadige, tilstaae, at den i de senere Trængselsdage i mere end een Henseende udviklede og forbedrede sig. Ogsaa Oversættelsen af den klassiske Oldtids Forfattere begyndte man at forsøge efter andre Regler, og med andre Øiemed end de forhen gængse. Flere have desuden handlet om Oversættelseskonstens Theorie; men denne Gienstands Undersøgelse hører ikke til dette Sted; og kan saa meget lettere forbigaaes, da Anmeld. uden Tvivl deri stemmer overeens med Alle, at [570] Oversættelsen bør være baade tro og skøn, og at det er netop ved at bevare den rigtige Linie imellem for megen Tvang og for megen Frihed, at Oversætteren lægger sin Duelighed for Dagen. Vel kunne de Forsøg, som hidindtil ere giorte, ingenlunde kaldes fuldkomne; men de vise dog en Interesse, som understøttet af vort Sprogs gode Natur, mere og mere vil lede os til et lykkeligt Udfald.

Voss aabnede Oversættelseskonsten en ny Bane ved sin Oversættelse af de homeriske Sange. Først senere begyndte man i Tydskland at anvende de samme Grundsætninger ogsaa paa Oversættelser af de dramatiske Forfattere. Den samme Orden fandt ogsaa Sted hos os, og var uden Tvivl en Følge dels af den større Vanskelighed, som foranlediges ved de dramatiske Versearters Mangfoldighed, dels af det Mørke, som endnu til denne Dag hviler over en stor Deel af det græske Drama's Metrik. Det maa rimeligviis heraf forklares, at de Faa, som i vor Litteratur have meddeelt Forsøg af græske Tragikere, enten ganske have tilsidesat den metriske Form, eller dog, saavidt mig er bekiendt, have benyttet sig af den moderne femfodede Jambe. — Hr. Fibiger er altsaa hos os den første Overs., som i denne Green af den klassiske Litteratur ikke blot i vilkaarlig Form meddeler Indholdet, men tillige har forsøgt at bevare Formens Eienommelighed. I det mindste er han den første, som, med dette Maal for Øie, meddeler Oversættelse af et heelt græsk Drama.

[571]Især fra denne Synspunkt ønske vi at henvende Opmærksomheden paa dette hæderlige Leilighedsskrift; i det vi tillige ønske, at det maa ansees som en Opfordring til Andre at følge Forfatterens Exempel, og ved lignende Forsøg at fortsætte det begyndte Værk. Thi i et Arbeide af denne Art vil ingen Enkelt, selv ikke den Talentfuldeste, saa aldeles kunne udtømme Alt, at der intet skulde blive tilovers for Andre. Hverken Konsttalentet, eller den videnskabelige Aand, ere her hver for sig tilstrækkelige; begge maae forene sig, for at tilveiebringe Arbeidets lykkelige Udfald. Men da nu mangfoldige Grader og Afvexlinger kunne finde Sted baade i denne Forening og i Øiemedets meer eller mindre heldige Opnaaelse, indsees det let, at fleres Forsøg saare vel kunne bestaae ved Siden af hinanden. De bedre af disse og kun om dem tales) ville hver især i en eller anden Henseende udmærke sig for de andre, og saaledes alle stræbe det samme Maal imøde, medens de tillige derved lette de Efterfølgendes Arbeide.

Anmelderen nævnede nys denne Oversættelse som et hæderligt Forsøg, og neppe troer han, at nogen kyndig Læser vil misbillige denne Dom. Det maa glæde enhver, baade Lærd og Ulærd, at see et af denne græske Tragoedies Mesterværker med saa megen Sandhed og Aand fremstillet i vort Modersmaal; og Oversætteren synes i det Hele lykkeligen at have bevaret den ovenfor omtalte Skønhedslinie imellem det for Frie og for Tvungne.

[572]Imidlertid vilde det være høist besynderligt, om der i et Arbeide af denne Natur intet skulde findes, hvorom Forfatterens Theorie, for saavidt den fremlyser af hans Værk, kunde komme i Strid med Andres Meninger, især i en saa vanskelig og ingenlunde oplyst Sag. Det være derfor Anmelderen tilladt at tilføie nogle Bemærkninger, hvorved han dog aldeles ikke agter at afhandle denne Gienstand i sin Omfang, eller at skrive en egentlig Kritik over nærværende Skrift. Han meddeler kun nogle af de Hovedbemærkninger, som ved en hastig Giennemlæsning randt ham i Tanker.

Trimetret er den græske Dialogs almindeligste Verseart; det er altsaa vigtigt, derom at danne sig en Theorie, der saavidt muligt kan sikkre for Vildfarelse eller ustadig Vaklen i Udøvelsen. Det billige Hensyn paa vort Modersmaal fordrer vistnok i mange Tilfælde snart Indskrænkning, snart udvidelse af de paa det græske Sprog byggede Regler; dog bør vi stræbe i vor Efterligning at bevare, hvad der i hine er Almindeligt og Charakteristisk. Kaun om Hovedsagen, om det Almindelige, taler jeg altsaa her; de sieldnere Tilfælde forbigaaes. Trimetret bestaaer af sex enkelte Jamber; men selve Navnet hentyder paa, — hvad den nøiere Kundskab lærer — at disse sex Jamber

snarere maa betragtes som trende Metra eller Dijamber. Altsaa bestaaer det jambiske Trimeter af tre Led, hvilke, hvert indeholdende tvende enkelte Jamber, udgiøre sex saakaldte Jambiske Fødder. Af disse kunne de, som begynde enhver Dijambe, altsaa [573] første, tredie og fremte Fod efter Digterens Godtbefindende og Tarv være enten Jamber (◡ –) eller Spondæer (– –). Dets Schema er:

◡ – ◡ – | ◡ – ◡ – | ◡ – ◡ –

Vel kunne vi i vort Sprog ingenlunde overalt iagttage denne Nøieagtighed; men vist er det, at vi i de ulige Fødder langt snarere, end i de lige, bør tillade os Omvexling af lange og korte Stavelser. — Heraf følger, at Trimetret har tvende Hovedafdelinger imellem Dijamberne, d. e. efter anden og fjerde jambiske Fod. Men da disse Afsnit, hvis de vare de eneste, vilde medføre Eensformighed, modtager det tragiske Trimeter foruden andre Afvexlinger en egentlig Hovedcæsur i Midten af tredie Fod,

◡ – ◡ – ◡ | – ◡ – ◡ – ◡ –

som da gierne ledsages af Bicæsurer i Midten af femte eller efter fjerde Jambe. Ved mangfoldig Afvexling i Brugen af de forskiellige Cæsurer vedligeholdes Trimetrets høie Værdighed, Skjønhed og bevægelige Fylde. Meen da jeg her taler med nærmest Hensyn til foreliggende Oversættelse, uden at ville fordybe mig i metriske Betragtninger, vil jeg kun tilføie, at vi især i vort paa Qvantitet fattige Sprog bør vogte os for, at der ikke ved Ordenes særegne Forhold og Stilling til hinanden, ved Mangel paa passende Bicæsurer, og endelig ved Interpunktionen, og det deraf ledede Foredrag indtræder en saa betydelig Pause i Versets Midte imellem tredie og fjerde Fod, at Verset uden harmonisk Sammenhold og Ligevægt falder fra hinanden i tvende lige Dele; hvor[574]ved det, naar saadant hyppigen forekommer, kun altfor meget nærmer sig til Alexandrinens eensformige Gang. Dette skulde Anm. ikke have anmærket, hvis det ikke ved hyppig Gientagelse forekom ham, at være den Klippe, på hvilken Oversætteren syntes ham kun alt for ofte at være strandet. Beviissteder vil enhver finde ved Læsningen, her anføres kun følgende:

- V. 19: “Ad giennemborte Væg ham sender hulde Søvn.”
 — 31: “Nu Hulen tom jeg seer, af Mennesker forladt.”
 — 388-91: “Hans hele Hæren er; hvo nedrig Daad begaaer,
 Ved læremesters Ord nok han til Nidding blev,
 Nu har jeg sagt dig Alt. Men hvo Atriderne

- Afskyer, han bliver mig og Guder lige kiær.”
- 484: “Hvor mindst jeg Skibets Folk til Plage vorde kan.”
- 556: “Mit Hierte ei er slet, jeg stedse mindes skal.”
- 1322-23: “At dette maatte skee, og Skiebnen bød endog,
At Trojas store Stad i denne Sommer alt.”
- 1337-38: O Du mit Øies Kreds, som skued al min Nød,
Hvorledes kunde du udholde mig at see.”

o. f. St.

Som Prøve paa Oversættelsen i Almindelighed ville vi, dog uden nøie anstillet Valg, anføre v. 989-1016.

[575]Philoktetes.

O Hænder! Sligt I taale maa, da Kiære Stræng
I savne, skændigt bundne fast af denne Mand!
O du, hvis Siæl har aldrig sundt og ædelt tænkt,
Paa hvilken Snigvei har Du trædsk nu fanget mig!
Til Skalkeskiul en Yngling, som mig fremmed var.
Og Dig uværdig, mig kun værdig, brugte Du!
Uvidende, han din Befaling blot adlød.
Og klarlig bærer nu hans Aasyn Sorgens Præg
Fordi han feiled og fordi jeg lide maa!
Men stedse speider lumsk fra skiulte Krog Din Siæl;
Den Uerfarne har Du, skønt han vægred sig,
Ret godt dog lært, at være snild i Niddingsværk.
Og nu — Elendige! du slæber mig i Baand
Fra Kysten, hvor Du selv mig ligge lod forladt,
Landflygtig, venneløs, blandt Levende et Lig! —
Ha! — —
Tungt ramme Hevnen Dig! Derom jeg ofte bad;
Men Himlen aldrig mig forunder noget sødt;

Du smager Livets Glæde; jeg den bittre Kval,
 At selv i denne Nød, som trindt mig Arme her
 Omgiver, jeg af Dig, og hint Hærførerpar
 Atriderne, hvis Redskab nu du er, udlees;
 Med List du fanget blev, og drog i Tvangens Aag
 Paa Havet ud med dem. Mig Jammerfulde, mig
 Som uden Tvang af Havn syv Skibe førte ud,
 Mig skændigen henkasted De, og Du med Dem!
 Og nu, hvi slæbe I, hvi slæbe I mig bort?
 Et Intet er jeg jo; forlænge siden død. —

Vi anmærke blot, at Overs. V. 996 har taget sig en Frihed, hvortil Originalen ingen Anledning gav, og som strider imod Konsthistoriens Efterretninger. Dette Vers Lyder.

[576] "Og klarlig bærer nu hans Aasyn Sorgens Præg."

Man studser ved Læsningen af dette Vers, da det jo er bekiendt, at de græske Skuespil-
 lere fra Æschylos's Tid spillede med Masker, og altsaa ikke ved Minespillet kunde
 udtrykke de øieblikkelige Følelser, hvilket endog formedelst en Mængde af Tilskuernes
 store Afstand vilde have været overflødigt. Originalen afviger desuden fra denne
 Oversættelsesmaade:

δῆλος δὲ καὶ νῦν ἐστὶν ἀλγεινῶς φέρων,

hvor Digteren ingeniunde taler om Neoptolemos's Aasyn, men om den Fortrydelse og
 Medlidenhed, som han i det Foregaaende ved Ord havde lagt for Dagen. Man over-
 sætter altsaa rigtigere:

"Og klart han nu det yttre at han sørger dybt."

Denne Bemærkning staae her i de fleres Sted, som Tid og Rum forbyde Anm. at
 meddele.

Chorsangene ere unegteligen baade for Fortolkeren og Oversætteren den vanske-
 ligste Deel af det græske Drama. De store Vanskeligheder, som her endnu staae tilbage
 at rydde af Veien, fordre i mere end een Henseende baade Varlighed og Overværelse.
 Vistnok er det et fortientstligt Foretagende, naar en talentfuld Oversætter med et

strengere Formaal for Øie søger i sit Sprog nøiagtigen at giengive Originalens Former efter den Text, som er lagt til Grund, eller af Oversætteren selv efter afvigende Grundsætninger er modificeret. Denne vanskelige Opgave, som vi ogsaa hos os ønske prøvet, har den tyske Oversætter SOLGER søgt at løse med beundringsværdig Troskab, dog unegteligen med nogen Haardhed, [577]som neppe vil kunne undgaaes ved de første Forsøg af denne Art. Vi ville derfor ikke strengt gaae i Rette med vor Oversætter, som uden Hensyn til den konstige Strophebygning, rimeligviis ved at afkaste denne Tvang har villet bevare en naturlig Skønhed, hvilken han i modsat Tilfælde følte sig nødsaget til meer eller mindre at opgive.

Til prøve af Chorsangene hidsættes V. 1067-87.

Philoktetes

O du hvælvede Klippebo,
Varme, kølige Bo! Aldrig nu,
Aldrig nu forlade Dig skal
Ak jeg Arme! Men selv mit
Lig Værne Du vil engang. O vee!
O vee, o vee!
Hule! Du af den arme Mands
Kval opfyldte! Hvorledes, ak!
Skulle de kommende Dage vorde?
Hvad, hvad skal den Elendige Haab
Skienke og Næring, og Liv?
Gid mod Himmelen op
Giennem den hvinende Luft mig Plotaderne brat
Bortreve! thi svunden er nu min Kraft!

Chor

Du selv, Du selv jo vilde det saa!
Kvalnedknugede Mand!
Ikke for stærkere Haand
Siunket i denne Jammer Du er;
Viselig vælge Du Kunde;
Og til Din onde Aand
Fra den gode Du vendte Dig dog!

[578]Oversætteren har tilføjet nogle Anmærkninger med passende Hensyn til ulærde Læsere. Til V. 547 burde det nok have været bemærket, at Peparethos var en af Øerne i det ægæiske Hav; saa meget mere, da den er af de mindre bekiendte. til V. 1444 læses følgende Anmærkning: "Hermæiske Bierg. Alle Bierge vare Hermes (Merkur) helligede," o. s. v. Oversætteren har uden Tvivl ladet sig forlede af Scholiasten til denne Paastand. Men Scholiasten siger kun: alle Bierge KUNNE kaldes hermæiske, fordi Hermes er en Θεός [sic!] νόμιος og ὄρειος. Her siges altsaa ikke, at alle Bierge ERE Hermes helligede, eller at de saaledes kaldes, men blot at de KUNNE kaldes saa; en Mening, som Scholiasten synes at grunde allene paa Tilnavnet νόμιος. Jeg troer desuden neppe, at man andensteds finder paalidelig Hiemmel for den Mening, at alle Bierge vare denne Gud helligede.

Særdeles Kiært vil det være Anmelderen, om han ved disse korte Bemærkninger kan bidrage noget til at gjøre den her omtalte Oversættelse mere bekiendt i vor Læseverden.